

A jövő tudós női

A fiatal tudós nők helyzete a kutató középiskolások között

1996-ban rendhagyó kezdeményezés indult el hazánkban Csermely Péter professzornak köszönhetően, melynek keretében a kiemelkedően tehetséges középiskolás diákok bekapcsolódhatnak elismert kutatóhelyek munkáiba, és a legnevesebb tudósokkal, így az MTA 118 tagjával dolgozhatnak együtt. A mozgalom fennállásának tíz éve alatt több mint ötezer diák csatlakozott a kezdeményezéshez, jelenleg 2147 kutató diákot tartunk név szerint nyilván, akik közül pontosan a felük lány. Ebből is látszik, hogy fiatal korban a tudomány iránti érdeklődés terén nincs különbség a nemek között. A kutatással foglalkozó lányok 35 %-a kis falvakban, illetve kisvárosokban lakik, közel háromszáz kutató diáklány pedig Erdélyben, a Felvidéken, Kárpátalján, illetve a Vajdaságban él.

Jelenlegi 681 mentorunk közül 19,5 %-a nő. Női mentoraink kutatási területeinek változatosságát mutatja be az 1. ábra. A középiskolás diákokat fogadó női kutatók 47 %-a foglalkozik humán-, és társadalomtudományokkal, 53 %-uk pedig a természettudományok, műszaki-, illetve élettudományok terén dolgozik. Érdeklődési területeiknek pontosabb eloszlását mutatja az 1. ábra.

A 2. ábrán jól látható, hogy a diákok gyakrabban dolgoznak együtt azonos nemű mentorokkal: a lányok az esetek többségében női kutatót, a fiúk pedig férfi kutatót választanak. Az adatok tanúsága szerint a lányok közül kevesebben vállalkoznak egyéni kutatásra, mint a fiú kutató diákok.

Az őszi félévben Magyarországon négy helyen, a határon túliak részére Vajdaságban és Erdélyben rendezünk regionális konferenciákat, ahol a diákok bemutathatják egymásnak és a szakmai zsűrinek az addigi tudományos eredményeiket. Ezekben a diák előadók legjobb egyharmada jogot szerez arra, hogy bemutathassák eredményeiket a középiskolai Tudományos Diákkörök Országos Konferenciáján (TUDOK), amelyet 2006-ban hatodik alkalommal rendezünk meg, ezúttal Debrecenben. Itt különféle szekciókban (a szociológiától az ökológiáig széles a skála) kerül sor a szakmai megmérettetésre neves kutatókból, akadémikusokból álló zsűri előtt. A konferencián kiemelten sikeres diákok összemérhetik tudásukat az idősebbekkel is, hiszen indulhatnak az egyetemisták és főiskolások számára rendezett Országos Tudományos Diákköri Konferencián, valamint külföldi tehetséggondozó táborokba utazhatnak ki. Ezen túl részt vehetnek a legjobb magyar kutató diák válogató versenyén is, melynek győztese képviselheti hazánkat a Nobel-díj-kiosztó ünnepségen Stockholmban. Az eddig kiutazó hat magyar középiskolás közül három volt diáklány, tehát a nemek aránya e tekintetben is abszolút kiegyenlített.

Azon diákok sikeres bemutatkozását segítő, akik nem jó előadók, eddig három alkalommal hirdettük meg esszépályázatunkat, amelyre a diákok tudományos kutatásaik eredményeinek írásos összefoglalójával pályázhattak társadalomtudományi, majd később természettudományi témákban is.

Mindhárom évben a lányok bizonyultak sikeresebbnek az esszéjellegű tudományos értekezések írásában. Az elmúlt hat év során bekövetkezett változásokat szemlélteti a 2. ábra, amely mind a TUDOK, mind az esszépályázatunkon helyezést elért diákok nem szerinti megoszlását összesítve adja meg. A nemek szerint eloszlás kiegyenlített. Megfigyelhető az a tendencia, hogy míg régebben a fiú kutató diákok értek el nagyobb arányban helyezést versenyein, konferenciáinkon, addig az utóbbi négy évben a lányok mondhatóak sikeresebbnek.

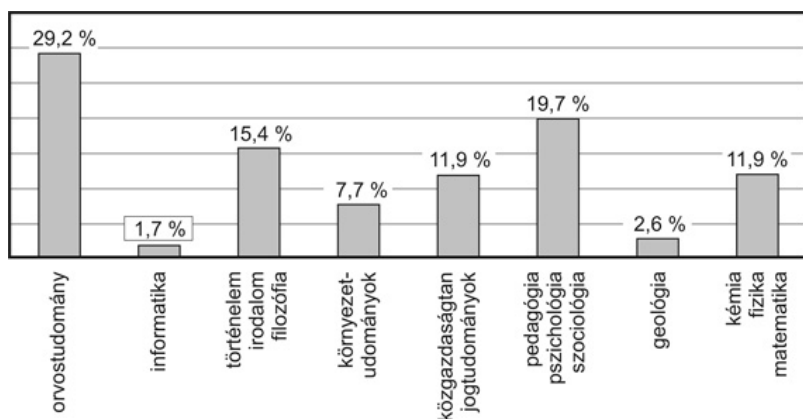
A konferenciákon helyezést elérő diákok mentorainak nem szerinti megoszlását mutatja a 3. ábra, melyen látszik, hogy a női, illetve férfi mentorok közel egyforma arányban (40 % - 42,8 %) "sikeresek" - tehát diájuk díjazott lett - míg a középiskolások fennmaradó 17,2 %-a kutat sikeresen egyedül.

Idén második alkalommal osztották ki a középiskolások legrangosabb tudományos kitüntetését, a Pro Scientia Junior Aranyérmet, melyet eddig mindig lányok nyertek el kimagasló tudományos tevékenységükkel: e díjat a középiskolás korában kisbolygót felfedező Sipőcz Brigitta után most az ugyancsak középiskolás korában öt nemzetközi tudományos közleményben is szerzőséget kivívott Végh Eszternek ítélte oda a szakmai zsűri.

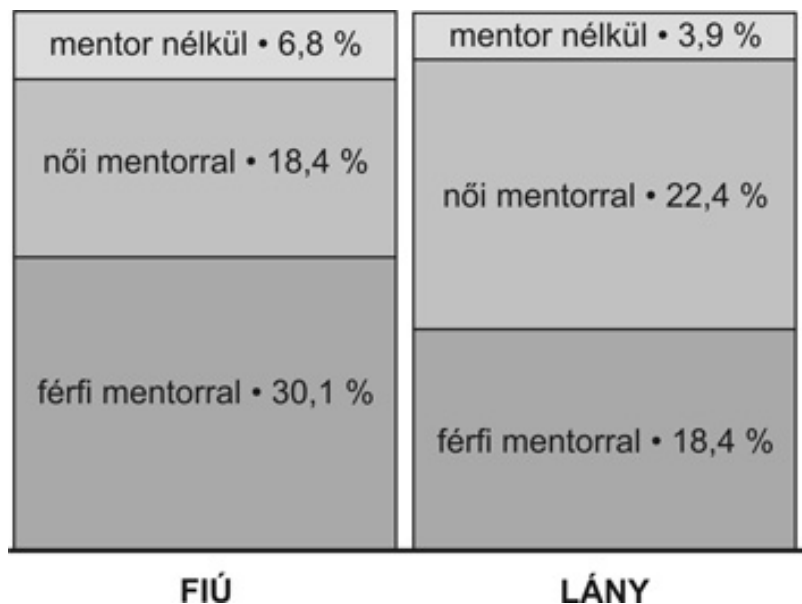
Mozgalmunk jelszava: Ahol megtalálod a helyed. Ennek igazát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az elmúlt években több mint ötezer tehetséges diák kezdett kutatómunkába "mentorlistánknak" köszönhetően. Szeretnénk, ha minél több lelkes diák ismerné meg a kutatás örömét már a középiskolában, hiszen a tapasztalat azt mutatja, hogy akit ebben a fogékony időszakban megcsap a "tudomány szele", az a későbbiekben nehezebben tud elszabadulni annak bűvköréből. Az elmúlt tíz év tapasztalatai azt mutatják, hogy a tudomány iránti érdeklődés eredendően mindkét nemben egyenlő mértékben jelen van, e korban mindkét nem a tudományos kutatómunkában egyformán sikeres, és csak később csökken a résztvevő és a vezető szerepet betöltő nők számaránya a tudományos életben.

Sulyok Katalin

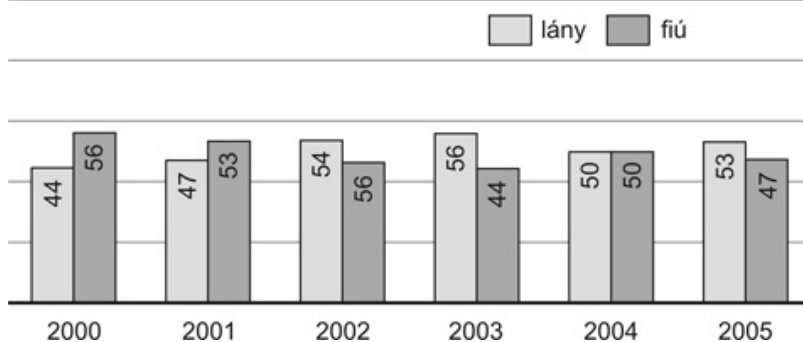
a Kutató Diákok Országos Szövetségének elnöke, a Szegedi Tudományegyetem I. éves hallgatója - sulyokkata @ kutdiak.hu

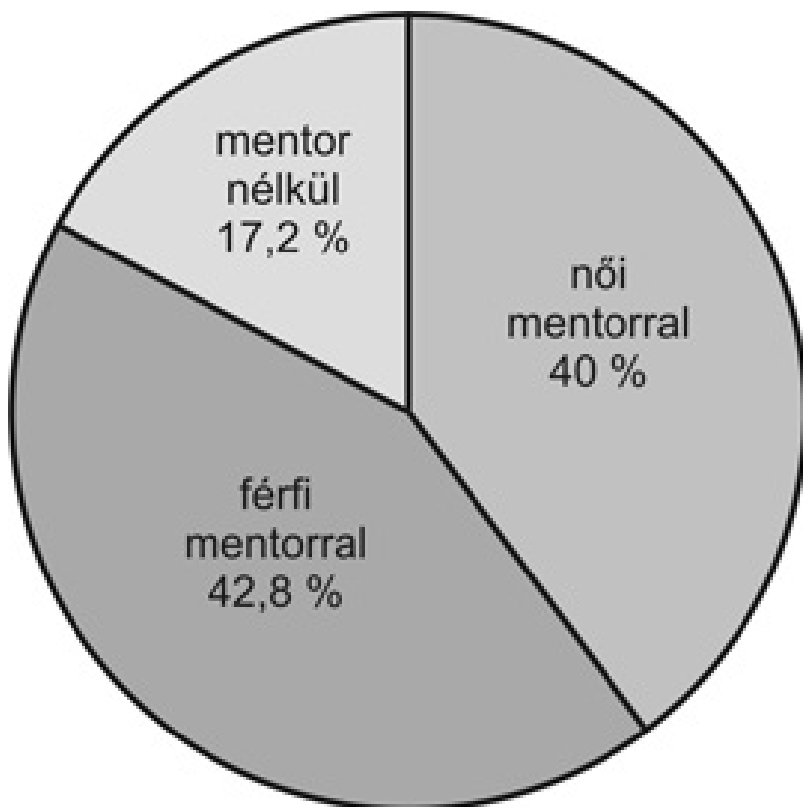
1. ábra * Női mentoraink kutatási területe

2. ábra * Kikkel dolgoznak szívesen a kutató diákok?

3. ábra * Díjazott kutató diákok nemek szerinti megoszlása (%)

4. ábra * A díjazott diákok mentorainak nemek szerinti megoszlása

[<-- Vissza a 2005/11 szám tartalomjegyzékére](#)

[<-- Vissza a Magyar Tudomány honlapra](#)

[\[Információk\]](#) [\[Tartalom\]](#) [\[Akaprint Kft.\]](#)